

III.8. STRATEŠKI PRAVCI U RAZVOJU SISTEMA STATISTIKE¹

1. Cilj: *Harmonizacija sistema statistike u BiH sa međunarodnim standardima*

2. Stanje

Nedostatak statističkih kapaciteta i pouzdanih podataka stvara teškoće za preciznu procjenu ekonomske situacije u zemlji. Sistem statistike u BiH nije harmoniziran s međunarodnim standardima, uključujući i one koji se primjenjuju u EU.

«BiH treba izgraditi statistički sistem koji će biti u stanju da pravovremeno pruža pouzdane, objektivne i tačne podatke, potrebne za planiranje i praćenje tranzicije i reformi.»²

Pitanje sistema statistike u BiH prvi put je definirano Odlukom o osnivanju Agencije za statistiku, koju je donijelo Vijeće ministara u drugoj polovini 1998. godine, a nakon toga Zakonom o statistici BiH, koji je proglasio Visoki predstavnik 21. 10. 2002. godine.

I pored uložениh napora, još uvijek nije izvršena harmonizacija zakonskih propisa u vezi sa Brčko Distriktom, kao i statističkih metodologija između nadležnih institucija u BiH koje čine: Agencija za statistiku BiH (sa ekspoziturom u Brčkom), Federalni zavod za statistiku i Zavod za statistiku Republike Srpske.

Djelotvoran i održiv statistički sistem neophodan je za ekonomsko planiranje i praćenje makroekonomske situacije. SAA ovu problematiku tretira u okviru Politika saradnje.

3. Prioritetne aktivnosti

3.1. *Implementirati postojeći zakonski okvir*

Prema ocjeni Studije o izvodljivosti EU, implementiranje postojećeg zakonskog okvira za sistem statistike u BiH predstavlja važan preduvjet za otpočinjanje pregovora o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju u EU. Stoga je potrebno u «potpunosti implementirati»³ zakonski okvir, koji je proglasio Visoki predstavnik, radi jačanja sistema statistike u BiH. Implementacija zakona treba da osigura da Agencija za statistiku BiH i nadležni entitetski zavodi za statistiku daju potrebne statističke podatke za nivo BiH i nivo entiteta, koji su sada «loši (ili nepostojeći) i onemogućavaju kreiranje politike razvoja, kao i propisano ostvarivanje trgovinskih odnosa».⁴

¹ Pod sistemom statistike podrazumijeva se sistem na nivou BiH, Federacije BiH i Republike Srpske

² Izvještaj Evropske Komisije Vijeću o spremnosti BiH za otpočinjanje pregovora sa EU o sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju", Brisel, 18. 11. 2003.

³ Izvještaj Evropske Komisije Vijeću o spremnosti BiH za otpočinjanje pregovora sa EU o sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju", Brisel, 18. 11. 2003.

⁴ Izvještaj Evropske Komisije Vijeću o spremnosti BiH za otpočinjanje pregovora sa EU o sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju", Brisel, 18. 11. 2003.

U ovom kontekstu potrebno je da Parlament BiH usvoji zakon BiH o statistici. U vezi s implementacijom ovog zakona biće potrebno imenovati direktora i zamjenika direktora Agencije BiH za statistiku i Savjet Agencije BiH za statistiku, te izraditi Statistički program BiH, koji treba biti usklađen na svim nivoima. U taj dokument treba uključiti i sredstva, potrebna za njegovu realizaciju.

U izradi budućih statističkih programa posebnu pažnju treba posvetiti zahtjevima iz Opšteg sistema diseminacije podataka, u skladu s međunarodnim standardima

3.2. Jačati statistiku nacionalnih računa

Centralno mjesto u savremenoj statistici imaju nacionalni računi, prema međunarodnim metodologijama Sistema nacionalnih računa 1993. (SNA 93) i Evropskog sistema računa 1995. (ESA 95). Sistemi nacionalnih računa imaju integrativnu ulogu u ukupnom statističkom sistemu i predstavljaju metodološki okvir cjelokupne statistike a, između ostalog, u sebe uključuju i procjenu sive ekonomije, što je za sistem statistike u BiH veoma važno.

3.3. Jačati anketna istraživanja na bazi uzoraka

Statističke ankete na bazi uzorka imaju ključnu ulogu u statističkom sistemu, jer su bogat izvor informacija za velik broj statističkih indikatora. U završnoj fazi je priprema za anketu o potrošnji domaćinstava, koja treba da se sprovede u toku 2004, a rezultati se očekuju u toku 2005. U kasnijem periodu se planira realizacija ankete o radnoj snazi. Na ovaj način će se dobiti pouzdani podaci za praćenje socijalnih kretanja, izradu nacionalnih računa (lične potrošnje), pondera i indeksa potrošačkih cijena, indikatora siromaštva, itd.

Posebno je važno da anketa o potrošnji domaćinstva, koja bi ubuduće trebalo da se sprovodi u redovnoj dinamici, prilagodi svoju metodologiju u cilju dobijanja što detaljnijih podataka o nivou siromaštva u BiH.

Do 2005. godine treba definisati ekonomske indikatore za niže nivoe teritorijalne organizacije.

3.4. Jačati statistiku cijena

U statistici cijena predviđena je zamjena postojećeg indeksa cijena na malo indeksom potrošačkih cijena koji se, u skladu s preporukama EU, trebaju izračunati u 2005. godini, na nivou BiH i na nivou entiteta. Indeks potrošačkih cijena će predstavljati zvaničan indikator inflacije za BiH. Za potrebe međunarodnog poređenja, bit će izrađivani godišnji indeksi cijena investicionih dobara, kao i izvoznih i uvoznih cijena. U 2004. godini treba izvršiti harmonizaciju i usklađivanje indeksa cijena proizvođača sa metodologijom Evropske unije.

3.5. Jačati statistiku poljoprivrede

Poljoprivredna preduzeća i zemljoradničke zadruge, koji su sada obuhvaćeni statistikom, predstavljaju mali dio poljoprivredne proizvodnje u BiH, a individualne poljoprivredne farme su obuhvaćene samo procjenama. Stoga je potrebno do 2007. godine uvesti nove statističke aktivnosti u biljnoj proizvodnji i stočarstvu, na bazi uzorka i u skladu s međunarodnim standardima, umjesto dosadašnjih procjena, kako za BiH tako i za nivo njenih konstitutivnih entiteta. Za uvođenje ovih aktivnosti neophodno je formiranje registra poljoprivrednih gazdinstava, što zahtijeva provođenje niza aktivnosti u vezi sa popisom u sektoru poljoprivrede, a za šta bi trebalo stvoriti pretpostavke u 2005. godini.

3.6. Jačati statistiku plata i zaposlenosti

Prema definicijama EU potrebno je do 2006. godine uvesti novi indeks zaposlenih i novi indikator radne snage, čemu će doprinijeti i anketa o radnoj snazi, za BiH i za nivo njenih konstitutivnih entiteta.

3.7. Jačati statistiku ostalih kratkoročnih ekonomskih indikatora

Do kraja 2004. godine potrebno je izraditi agregirani indeks industrijske proizvodnje na nivou BiH i završiti harmonizaciju indeksa industrijske proizvodnje između Federacije BiH, Republike Srpske i Distrikta Brčko.

Demografska statistika treba da bude kamen temeljac statističkog sistema. Iskoristivost podataka vitalne statistike ograničena je nedostatkom podataka o stanovništvu. Bosna i Hercegovina je jedna od rijetkih zemalja u kojoj nije izvršen Popis stanovništva u redovnim ciklusima od 10 godina i s obzirom na to nisu obezbijeđene prostorne, demografske, ekonomske i obrazovne karakteristike stanovništva, karakteristike domaćinstava i porodica, kao ni karakteristike stanova i drugih obilježja.

U toku 2004. godine potrebno je donijeti političku odluku o vremenu održavanja popisa stanovništva, kako bi se blagovremeno krenulo u pripreme za njegovu realizaciju.

3.8. Jačati statistiku u oblasti spoljne trgovine

Zajedno sa carinskom administracijom potrebno je definirati usaglašenu strukturu seta podataka, koji će biti dostavljan Agenciji za statistiku BiH i entitetskim zavodima. Također je potrebno nastaviti aktivnosti na harmonizaciji strukture i formata statistike spoljne trgovine BiH, u skladu sa preporukama EUROSTAT-a.

3.9. Uspostaviti statističke registre

Za primjenu savremenih metoda prikupljanja, obrade i analize podataka, u narednom srednjoročju potrebno je uspostaviti slijedeće statističke registre: statistički poslovni registar, registar domaćinstava i registar poljoprivrednih farmi. Ovi registri moraju biti harmonizovani sa Uredbom Evropske unije o registrima za statističke potrebe i sa Metodologijom EUROSTAT-a za vođenje registara.

3.10. Uskladiti statističke klasifikacije sa međunarodnim klasifikacijama

U smislu stvaranja usporedive statistike, neophodno je upotrebljavati jednoobrazne statističke definicije, kontinuirano usklađivati klasifikacije koje se koriste, vodeći računa o prioritetima

3.11. Definirati formu objavljivanja statističkih podataka

U toku 2004. godine potrebno je definisati formu i utvrditi nadležnosti u diseminaciji podataka prema različitim korisnicima. Osnovni princip je da su Agencija za statistiku BiH i entitetski zavodi odgovorni i za njihovu diseminaciju.

3.12. Vršiti redovnu obuku statističara

Iako su učinjeni određeni pomaci u edukaciji statističara, potrebno je i dalje nastaviti sa tom obukom, ali tako da ona bude više praktične prirode u primjeni metodologija i uzorka, standarda, informacionih tehnologija.

3.13. Jačati koordinaciju sa drugim institucijama

Centralna banka BiH, u skladu sa svojim nadležnostima, razvila je statističke kapacitete, koji zasad nisu dio ukupnog sistema statistike BiH. Stoga je potrebno stvoriti zakonske pretpostavke kako bi statistički kapaciteti Centralne banke BiH i drugih institucija (ministarstva finansija, poreske administracije, Državna granična služba itd.) bili uključeni u sistem statistike BiH.

4. Potrebni resursi

Do kraja 2004. godine treba uraditi detaljan plan ljudskih i materijalnih resursa za realizaciju prioritetne i drugih statističkih aktivnosti, u skladu s mogućnostima BiH, Federacije BiH i Republike Srpske.